

G. F. Unger

VELIKI ČOVJEK

Glavni i odgovorni urednik
MILIVOJ PAŠIČEK

Izdavač: SOUR »Vjesnik« (predsjednik Poslovnog odbora **Vjekoslav Koprivnjak**)
– RO Novinsko-izdavačka djelatnost, n. sol. o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja, n. sub. o. (v. d. direktora **Božidar Radman**).

Tisak: RO Štamparska djelatnost SOUR »Vjesnik«, n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o., OOUR TM n. sub. o. i OOUR Tisak revijalnih izdanja, n. sub. o.

Predsjedavajući Savjeta redakcije »Romani i stripovi«: **dr Ivan Krtalić**

Uredivački kolegij: **Ivica Bartolić** (graf. ur.), **Berislav Grabušnik** (graf. ur.), **Marija Jurela** (biblioteke »Super strip« i »Trag«), **Pavle Lugarić** (zamjenik gl. i odg. ur.), **Milivoj Pašček**, **Ana Župan** (ljubavni roman).

Redakcija: **Sonja Dunduš** (daktilograf), **Ana Hrastović** (novinar), **Zdenka Jočić-Beck** (redaktor), **Pero Kvesić** (novinar), **Igor Mandić** (novinar), **Branka Ožegić** (teh. sur.), **Hrvoje Prčić** (novinar).

Tajništvo: **Sanja Popović** (tajnik), **Biserka Pupavac** (pomoćnik gl. urednika za ekonomske poslove).

Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, tel. (041) 515-555 i 519-555. Telex 21 121 YU VSK.

LASO 667

G. F. UNGER: VELIKI ČOVJEK

Naslov originala: **BIG TRAIL – BIG MAN**

Recenzija: **Mladen Stary**

Prijevod: **Thea Vodopija**

Copyright: **Geisenheyner und Crone**

LASO 667 izlazi 18. 7. 1986.

I

Prošlo je tjedan dana otkako sam jahao izrazitoiskusna i neukrotiva konja. Htio sam svojim momcima još jednom pokazati kako se to radi, ali kad me životinja ubrzo zbacila s leđa, pletio sam kroz zrak, udario o tlo i slomio nogu, shvatio sam napokon da više zaista nisam najmlađi. Bio sam prisiljen da se sjetim da je mom najmlađem unuku deset godina.

Sve se to zbilo prije tjedan dana. Sada moram ležati ili sjediti, čekajući da mi noga zacijeli. Kako nemam pametnijeg posla, odlučio sam da napišem što se sve dogodilo tada, prije trideset tri godine, i kako je sve to bilo.

Zovem se Race Breahitt. Ovdje u zemlji poznaje me svako dijete. Odnedavna zovu me i Old Big Race. Dobro se sjećam vremena kad smo tjerovali stado u Abilene. Bio je to pravi pakao...

II

Prije više od trideset godina, dakle, bio sam pozvan na sastanak bijesnih teksaških rančera.

Tekla je tada 1868. godina. Razlog zbog kojeg su me pozvali bio mi je donekle poznat. Moglo se raditi samo o pljački banke prije tri dana koja je sve rančere u okolini dovela u nezavidan položaj.

Svi su sjedili oko velikog hrastovog stola u stražnjoj prostoriji. Bili su to najokorjeliji rančeri ovoga kraja. Jahali su već onda kad se Teksas odvojio od Meksika i kad je Santa Anna bio pobijeden pošto je prije toga osvojio Alamo i pobio sve ljude koji su bezuspješno pokušali obraniti utvrdu.

Za stolom su sjedili Red Bill Pildarlik, Nathann Uvalde, Will Callaghan i Edson Palestine. Ostali nisu bili nimalo važni. Bili su prisutni samo zato da prihvate odluku četvorice.

Naš grad se zvao Rosalia. Za sve vrijeme razgovara glavnu riječ je vodio Red Bill Pildarlik. Uvijek je bilo tako kad je trebalo da se udruže i zajedno o nečemu odluče ili nešto poduzmu.

Kimnuo sam, uzeo stolac i sjeo licema prema naslonu, na-

slonivši na njega ruke. Bradu sam naslonio na ruke i gledao ljude pred sobom na način koji im se sigurno nije nimalo sviđao. Nisam imao ni upola njihovih godina i svaki od njih već je iskoristio neku priliku da mi kaže kako neću dobro završiti.

Red Bill upitno me pogledao odlučnim očima.

— Race, potrebna nam je tvoja pomoć — rekao je. — Dugo smo razmišljali kojem bismo od najhrabrijih ljudi u našem kraju mogli povjeriti ovaj važni zadatak i odlučili smo se za tebe. Doduše ti si...

— Samo bez uvreda, molim — prekinuo sam ga.

Budući da je htio reći što sam ja po njihovu mišljenju, sigurno se nije radilo ni o kakvom komplimentu, već o nečem suprotnom.

Zašutio je i progutao slinu. Nije mu bilo lako, jer mi je bez sumnje namjeravao reći da sam revolveraš i kartaš, da obmanjujem djevojke i tko zna što još.

Možda je on imao pravo, jer u mom životu je tada bilo dosta tamnih mrlja. Zaista su mnoge, gotovo sve djevojke u gradu ludovale za mnom, a njegova predradnika pretukao sam prije tjedan dana.

Progutao je ono što mi je htio reći i samo zlovoljno kimnuo. — Vjerujemo — reče, pokušavajući da ostane miran — da se ipak smatraš i osjećaš našim sugrađaninom i mislimo da nas nećeš iznevjeriti. Mi, zajednica

područja grada Rosaliije i okolice, polažemo sve svoje nade u tebe, Race,

— Jesi li čuo? Sve nade polažemo u tebe! — javi se Nathan Uvalde.

— Da me možda niste s nekim zamijenili? — upitao sam, smiješeći se. — Ja sam Race Breahitt, onaj Race kojeg vi baš ne volite, ako se na varam, i stoga...

— Bit će najbolje da se međusobno ne pokušavamo vrijeđati — prekinuo me Will Callaghan.

Nisam mogao shvatiti kako je taj inače nagli čovjek mogao ostati potpuno miran.

— Dobro — rekao sam. — Očito vam treba moja pomoć. Možda hoćete da pronađem pljačkaša banke koji je lako izbjegao sve vaše potjere i možda me želite zamoliti da vam vratim opljačkani novac? — pitao sam ne bez blagog prezira u glasu.

Svi su kimnuli. Neko vrijeme sam šutio, a potom upitao:

— Kako je moguće da momak kojeg bi neki od vas najradije vidjeli na koljenima odjednom stekne takvu čast?

Svi ti ljudi preda mnom bili su moćni i držali su vlast nad našim krajem u svojim rukama. Pobijedivši manje i slabije od sebe, prisilivši ih da im prodaju zemlju, domogli su se velikih imanja. Prilike u Teksasu tada su, naime, bile drugačije od onih u drugim dijelovima zemlje. Drugdje je zemljište pripadalo vladi i po tamošnjim zako-

nima moglo se kupiti. Teksas je bio nezavisna republika kad je pristupio Uniji i zadržao je pravo na zemljišni posjed. Savezni zakoni na njegovu području nisu vrijedili. Svoje pravo na zemljišni posjed iskoristio je kao osnovu za državni novac. Izdani su milijuni potvrda koje su kupcima garantirale posjed.

Tada, u godinama nakon 1845. bilo je mnogo zbrke i nejasnoće, ali ovi rančeri predamnom uspjeli su svaki na svoj način. Već su bili uistinu moćni i svaki od njih imao je crno na bijelom potvrdu da posjed na kojem živi uistinu pripada njemu. Pred zakonom su bili čisti i nitko im nije mogao nauditi. Jedino što im je nedostajalo bio je novac. Nakon rata je novac u Teksasu mnogo vrijedio. Tri dolara stajao je bik.

Utjerivači poreza sa sjevera sve više su se približivali našem gradu i to je posjednicima goveda zadavalo silne brige.

Sve sam to znao i stoga mi je bilo jasno da su u stisci. Opljačkana banka pripadala je također njima. Pljačkaš im je odnio četrdeset tisuća dolara koje su skupili s mukom. Nedostajat će im kad budu morali platiti porez i kupiti prijeko potrebne stvari bez kojih se ne može živjeti. Nakon pljačke banka je bila pod stečajem, više nije mogla poslovati. Novac o kojem se radilo bio je neprocjenjive vrijednosti, mogao bih reći da je četrdeset tisuća dolara gotovine tada vrijedilo više nego i veći

kapital uložen u nekretnine, goveda ili konje.

Taj novac bio je Rasaliji potreban kao zrak čovjeku da bi mogao disati i ostati živ. Rančeri nisu mogli pribaviti desetak tisuća dolara, kako bi bar donekle mogli trgovati. Naprosto nisu mogli, to mi je bilo jasno.

— Dobro, da čujem što mi želite reći — kazao sam mirno. — Pretpostavljam da ćete mi štošta predložiti. Ili se možda varam?

Ponovo su svi kimnuli.

— Radi se o samo jednom pljačkašu — javio se Red Pildarlik. — Sve je dobro pripremio pa tako i svoj bijeg. Svakih trideset milja čekao ga je odmoreni konj. Bez teškoća uspio je izbjeći sve naše pokušaje da ga uhvatimo. Na žalost, ovdje su nam potrebni ljudi i ne možemo dopustiti da više od tri dana ostanemo bez njih. Kradljivci goveda bi to iskoristili i oštetili nas za mnoga grla. Osim toga, upravo smo u najvećem poslu, sastavljamo stada koja namjeravamo poslati u Kansas. Uostalom, znaš i sam u kakvoj smo neprilici.

Kimnuo sam kako bih mu pokazao da ga slušam i da sam dobro upoznat s njihovim teškoćama.

— Pljačkaš je nešto viši od tebe i možda oko pet kilograma teži. Malo hramlje na lijevu nogu i na lijevoj strani ima ožiljak na vratu. Usprkos njegovoj marami svezanoj preko lica blagajnik u banci je sve to uočio. Za-

pamtio je i da ima sive oči. Vjerojatno je daleko odjahao prije nego što se zaustavio da se odmori na sigurnom. Potreban nam je, dakle, netko spretan, uporan i snalažljiv, a takvih je malo. Dugo smo razmišljali tko bi u našem gradu i okolici bio sposoban da nadmudri tog nitkova i vrati novac u Rosaliju. Naš izbor pao je na tebe. Imaš najboljeg konja u gradu i okolici a i sam znaš što to znači. Osim toga, napola si Indijanac i posjeduješ osobine koje nema nitko od nas. Tvoj instinkt, predosjećaj, nikad te ne vara. Ako itko umije slijediti tragove, onda si to ti, Race. Osim toga, ne poznajemo u okolici nijednog boljeg revolveraša od tebe. Svemu tome treba dodati i tvoju neopisivu drskost i...

— Pripazite što govorite! — upozorio sam ga. — Onakav sam kakvi ste i svi vi bili u mladosti. Sada ste ostarjeli, proživjeli mnogo uzbuđenja i htjeli biste da i ja budem miran, a zaboravljate da ste nekoć bili poput mene. Zašto bih vam uopće pomogao?

— Ovaj će me svojom drskošću otjerati u ludilo! — javio se jedan od ljudi za stolom.

Ne znam točno tko je to rekao, jer su svi spustili glavu i zamišljeno gledali u stol.

— Dobit ćeš za protuuslugu dobar komad zemlje pokraj Rosalije — nastavio je mirno Bill Pildarlik. — Dobit ćeš naš poznati trokut. Jesi li razumio, Race? Prepustit ćemo ti to zemljište i predati ti vlasnički list.

Osim toga, dobit ćeš stotinu krava i dvadesetak kobilica. Sa svim pravima koja ti pripadaju primit ćemo te u rančersko udruženje, ali moraš se potruditi i što prije pronaći pljačkaša i novac, . Vрати nam taj novac, jer inače...

Zašutio je, shvaćajući da je nepotrebno tumačiti što će se dogoditi. Svi oni zajedno posjedovali su zemlju i stada vrijedne mnogo milijuna dolara, ali što im je to koristilo kad nisu imali gotovine! Prijetila im je opasnost da veći dio svojih posjeda daju na dražbu kako bi podmirili porezne obaveze. Budući da je u Teksasu novca bilo malo, Sjevernjaci su za tisuću dolara, recimo, mogli dobiti posjed koji u normalnim uvjetima vrijedi sto puta više.

— Možda ga neću naći brzo — rekao sam nakon kraćeg razmišljanja — možda će proći mnogo tjedana prije nego što nađem na trag i možda će neki od vas pomisliti da sam ga uhvatio, oduzeo mu novac i ne namjeravam se vratiti u Rosaliju. A što ako ga ne uspijem pronaći? Taj momak je očito vrlo iskusan i vješt. Moglo bi se dogoditi i da me ubije.

Kako da shvatimo tvoje riječi, Race? — upitao je Bill Pildarlik.

— Nemojte se sasvim osloniti na mene. Učinit ću sve što mogu, ali ne jamčim vam uspjeh.

Kimnuli su i znao sam da mi vjeruju isto toliko koliko i ja njima. Ako ispunim što od mene traže, dobit ću što su mi obećali.

U ono vrijeme mi, Teksašani, mogli smo se osloniti na danu riječ. Ljudi su tada još mnogo držali do sebe i do danog obećanja.

* * *

Pola sata kasnije napustio sam naš mali grad. Bilo mi je tada dvadeset pet godina a tri godine proveo sam kao vojnik u ratu. Visina mi je bila nešto iznad metar i osamdeset a težina oko osamdeset kilograma. Bio sam poput Indijanca, sivih očiju, navodno kao i čovjek kojeg je trebalo da slijedim.

Osim sedla, revolvera i puške, imao sam za sedlo pričvršćen zavežljaj i dvije pune bisage. Jahao sam El Capitana. Nije se radilo o običnom crnom pastuhu, već o zaista izuzetnom konju, visokom, teškom, čistokrvne španjolske pasmine. Prije nekoliko godina pronašao sam ga kao ždrijebe pokraj mrtve majke i poveo ga sobom. U ratu mi je bio vjeran pratilac, ali tada je zadobio nekoliko ožiljaka. Postali smo prijatelji. Bio je brz kao strijela. Pet stotina metara mogao je bez teškoća prevaliti za petnaest sekunda, ali nije bio samo brz već i neobično izdržljiv. Mogao je i tri dana, ako ustreba, izdržati bez dužih odmora. Bio je lukav i iskusan poput pustinskog vuka. Odlučio sam da jednog dana postane začetnik potomstva odlične pasmine.

Ako uistinu pronađem pljačkaša i vratim novac u Rosaliju,

dobit ću sve što mi je obećano i moći ću uzgajati konje.

Uputivši se iz grada, nisam ni slutio što me sve čeka.

Po prilici sam znao kamo je krenuo pljačkaš. Rekli su mi da je otišao na istok, dakle prema rijeci Kolorado. Još prije Kolorada, u malom gradu San Angelo, uvjerio sam se da sam na pravom putu. Od mog odlaska iz Rosalije prošlo je već pet dana a od pljačke banke osam.

Gotovo cijeli dan tražio sam u gradu nekoga tko bi mi mogao nešto reći o čovjeku kojeg tražim. Napokon sam naišao na momka koji ne samo da ga je vidio već mi je potvrdio isve znakove raspoznavanja, što mi je dokazalo da se uistinu radi o čovjeku kojeg tražim.

U San Agnelu pljačkaš je prodao konja i kupio kartu za poštansku kočiju za Austin. Rekao je da se zove Bill Smiht, da je trgovac stokom i da dolazi s juga. Momak koji mi je to ispričao kazao je da mu može biti oko trideset godina. Sve sam to saznao u San Angelu.

Pitao sam se je li moguće da pljačakaš uistinu namjerava otići sve do Austina. Instinkt mi je govorio da neće biti tako. Ponovo se u meni probudila od bake Indijanke naslijeđena sposobnost predosjećanja, koje me često znalo upozoravati. U ratu mi je uveliko pomoglo.

Slijedio sam poštansku liniju samo do Kolorada. Kod druge poštanske postaje put kojim se kretala kočija skretao je na jug,

a ja sam, slijedeći svoj instinkt, nastavio prema istoku.

Dan je bio vruć i cesta prašna. Nakon nekoliko sati stigao sam u mali grad, bolje rečeno naselje, koje su tamošnji stanovnici nazvali Cottonwood City, očito zbog pedesetak stabala topola koje su krasile to zapušteno mjesto. U naselju su bili salun, trgovina i dvije ili tri nastanjene kuće. Ostale su bile napuštene i ruševne.

Pred vratima saluna ležao je pas. Zarežao je, ali pustio me da uđem. U salonu su sjedila dva čovjeka. Jedan je očito bio vlasnik, a drugi gost. Za stolom u kutu vlasnik saluna je proučavao katalog ženske odjeće. Momak pokraj njega, koje je također pažljivo gledao u katalog, bio je mršav. Kad sam ušao, oštro su me pogledali.

— Zna li francuski? — upita me vlasnik saluna. — To je neka francuska knjiga. Ispred svake slike nešto piše, ali na razumijem što. Moramo saznati što piše. Rekli su nam da da su sve to djevojke koje traže muškarca i da su ovdje naslikane kako bi čovjek izabrao koju želi. Navodno ispod svake slike piše ime i adresa i treba im samo pisati pa će odmah doći, jer jedva čekaju da dođu ovamo. No što nam sve to vrijedi kad ne možemo razumijeti što piše! Dao sam pedeset dolara za knjigu. Onda, znate li francuski?

Toliko gluposti odjednom nitko mi dotad još nije izgovorio. Pomislio sam da taj čovjek od jada neprestano pije i da više

nije pri zdravoj pameti. Onaj što je sjedio pokraj njega samo se smiješio.

— Ne znam ni čitati ni pisati francuski — odgovorio sam — ali prije nekoliko dana bio je ovdje stranac koji zna francuski. Trebalo je da njega pitate.

Rekao sam to ni sam ne znam zašto. Vjerojatno je opet posrijedi bio moj instinkt. Pretpostavljajući da od vlasnika saluna neću čuti nikakav pаметan govor, pogledao sam čovjeka pokraj njega. Mirno mi je uzvratio pogled. Izbrazdano lice ostalo mu je bezizražajno, ali oči su načas bljesnule.

— Zaista? — začudi se vlasnik saluna.

— Kakav je to čovjek bio ovdje? O kome govorite? — raspitivao se čovjek izbrazdana lica. Glas mu je bio opor i ravnodušan, možda čak prenaplašeno ravnodušan. To sam odmah zapazio. — Prošlih tjedana prošlo je ovim gradom mnogo jahača — dodao je.

— Pete — reče vlasnik saluna — ti si prije nekoliko dana došao s nekim strancem u grad.

— Sa čovjekom koji malo hramlje na lijevu nogu, sivih — očiju i s ožiljkom na vratu? — upitao sam. — Ako je tako, onda je to čovjek koji zna francuski.

— Ali tada još nisam imao ovu knjigu. Kupio sam je tek jučer — promrmlja vlasnik saluna.

Netremice sam promatrao čovjeka kojeg je vlasnik saluna zvao Pete. I dalje je sjedio mirno

i nezainteresirano, ali bilo mi je jasno da je napet i da osjeća da nešto nije kako treba.

— Ah, taj... — mirno će Pete. — Naišao sam na njega milju ispred grada i slučajno smo zajedno ujahali u grad. Sam je nastavio put. Ne poznajem ga.

Mogao je Pete reći što god je htio, ali meni je bilo jasno da slijedim dobar trag.

— Ostajete li ovdje? — upitao je vlasnik saluna.

— Premalo je gostiju u gradu. Recite mi što da učini čovjek koji je sav svoj novac stavio na pogrešnu kartu i sagradio salun u gradiću koji... — uzdahnio je i zastao, a onda ustao i otišao do šanka. Napunio je tri čaše. — Kad se napijem, čini mi se da je salun pun gostiju i tada sam sretan — doda, ponovo uzdahnivši.

— Poludio je shvativši da je propao — prošapće Pete.

— Dodite i popijte piće! — pozvao nas je vlasnik saluna.

Iskapio sam čašu, platio i izašao. Uzjahao sam i nastavio put. Bio sam zadovoljan što i dalje slijedim pravi trag.

* * *

Zaustavio sam se nekoliko sati kasnije. Odlučivši da se odmorim, zapalio sam vatru. Zatim sam večerao. Razmišljajući o momku kojeg je vlasnik saluna zvao Pete, zanimalo me boravi li taj čovjek već duže vrijeme na tom području ili je tek nedavno došao ovamo. Bilo mi je jasno: ako je Pete važniji nego što sam isprva mislio, ub-

rzo ću ga ponovo sresti, jer će me bez sumnje pratiti.

Iako sam ga zapravo očekivao, kad je iznenada došao, nisam ga čuo. Čak ga ni El Capitan nije nanjušio. Taj Pete je, znači, dobro znao svoj posao. Nije on bio neki lutalica, već njegov zadatak bio da spriječi svakoga tko bi pokušao slijediti pljačkaša za kojim sam krenuo.

— Nemojte se uzbuđivati — mirno reče Pete iz mraka. — Ako se pomaknete, bit ću prisiljen da pucam.

Stajao mi je iza leđa. Nešto u njegovu glasu uvjerilo me da misli onako kako govori i stoga je bilo bolje da ne prenamaglim.

— Prijatelju, ako želite kavu, pridite vatri — rekao sam. — Nemam ništa drugo što bi vas moglo zanimati.

Nasmijao se, zlobno i oholo. Zapovijedio mi je da ustanem i podignem ruke. Učinio sam što je zahtijevao, jer sam želio s njim razgovarati. Prišao mi je s leđa, pritisnuo revolversku cijev u bubreg i spretnom kretanjem oduzeo revolver. Zapovjedio mi je da sjednem.

Zaobišavši me, čučnuo je s druge strane vatre. Nije više držao revolver uperen u mene. Smatrao je to sada nepotrebno. Ako ipak bude pucao, sigurno je bio jedan od onih koji munjevito potežu revolver. Moj revolver ovjesio je o pojas.

— Jeste li možda šerif? — upitao me.

Samo sam se nasmiješio.

— Čovjek kojeg tražim ostavio vas je ovdje da na vrijeme

spriječite svakog tko ga pokušava slijediti? — upitao sam umjesto odgovora.

Ravnodušno je kimnuo ali time i priznao da me namjerava ubiti kako ne bih krenuo dalje.

— Ne treba da se zavaravamo — rekao sam. — Iz banke u Rosaliji nestalo je četrdeset tisuća dolara. U ovo teško vrijeme za nas u Teksasu to je mnogo novca. Svi ljudi iz potjere vratili su se i napustili potragu, samo sam ja nastavio slijediti trag. No čini mi se da nemam sreće.

Kimnuo je i leđeno se nasmiješio.

— Gotov si, prijatelju! — rekao je, i dalje se smiješeći. — Dakle jesi li šerif ili nisi?

— A što bih drugo mogao biti!? — rekao sam kao da se čudim njegovu ponavljenom pitanju. — Hoćeš li me ovdje ubiti?

— Zovem se Laredo Slim. Čovjek kojeg slijediš moj je dobar prijatelj. Da si naišao na njega, a ne na mene, već bi bio mrtav. Nitko mu nije dorastao. Je li ti to jasno? Velik je on čovjek i ne poznajem nikoga tko bi mu se mogao suprostaviti. Ali tebi će biti svejedno koji te od nas dvojice ubio. Nije li tako? Ishod je ionako isti — reče, ponove se smiješeći. — Sad mi daj svoju šerifsku značku. Sigurno si je negdje sakrio. Možda u sedlu ili čizmama. Jednom me slijedio neki šerif koji je svoju zvijezdu sakrio u...

Nikada nisam saznao kamo je taj šerif sakrio svoju značku, jer sam tog časa prestao slušati

Patea, zaokupljen nečim drugim.

Dok je Pete govorio, ljevicom sam skinuo šešir. On je očito bio uvjeren da ću mu pokazati šerifsku značku skrivenu pod šeširom. I dalje je govorio, samo što je ponovo uperio u neme revolver. Ja nisam čuo što govori, mislio sam samo na to da moram postupiti nanadano, brzo i točno.

Desnu sam ruku spustio u šešir i dohvatio mali derindžer koji uvijek nosim u šeširu. Skinuo sam ga s glave zajedno sa šeširom, oprezno, kako Pete ne bi ni u što posumnjao. Pištolj nisam izvadio iz šešira, već sam zapucao kroz njega. Zapucavši, brzo sam se bacio u stranu. Pogodio sam Patea s dva metka. Prije nego što se srušio, uspio je tri puta opaliti iz revolvera, no samo me jedan metak malo okruznuo. Moj protivnik više nije mogao držati revolver, pao mu je na zemlju, a on se srušio na stranu zastenjao. Kleknuo sam pokraj njega. Još je bio pri svijesti.

— Lukav si — s teškom mukom je progovorio. — Znači, ipak si me očekivao i bio si spreman da se braniš. Proklet bio! Ali Fess Ketshum je veći od tebe. Njemu nisi dorastao. Nemoj se zavaravati da si bolji od njega — rekao je s mukom izgovarajući svaku riječ, a potom je zauvijek sklopio oči.

Nije mi bilo lako, iako se sada, dok ovo pišem, tako čini. Kao vojnik, za vrijeme rata, dakako da sam ubio nekoliko lju-

di, ali to mi je tada bila dužnost, bio je rat. Ovako kao sada još nikoga nisam ubio i stoga sam osjećao gorak okus u ustima.

Isprva sam bio sretan što sam još živ, jer malo je nedostajalo da nikada više ne osjetim miris drveća, da zauvijek nestanem s ovog svijeta. Odjednom sam shvatio kako je lijepo biti živ i kako sama ta činjenica čovjeka može usrećiti, ali onda sam vidio da je čovjek preda mnoom mrtav i ne mogu reći da sam zbog toga bio imalo sretan. Mili je bi mi bilo da ga nikada nisam sreo.

Gledajući ga kako opružen leži na zemlji, shvatio sam da je to samo početak i da ću, želim li pronaći novac koji je nestao iz banke u Rosaliji, morati ubiti još nekoliko ljudi ako neću da nastradam. Nešto u meni opominjalo me da se nalazim na početku opasnog traga i duge, zamorne pustolovine.

Dobro sam zapamtio ime koje mi je spomenuo taj Pete, pravim imenom Laredo Slim. Još jednom sam se prisjetio svega što mi je rekao. Govoreći o svom nepobjedivom prijatelju, rekao je da se on zove Fess Ketshum, da je taj veliki čovjek moćan i neustrašiv i da ga nitko ne može svladati. Odjednom sam spoznao da u meni raste radoznalost da upoznam tog čovjeka i uvjerim se je li uistinu takav kakvim ga je prikazao Laredo Slim.

Mrtvog Lareda umotao sam u pokrivač i pokopao. Nisam ga

želio ostaviti na milost i nemilost prerijskim životinjama. Zatim sam uzjahao El Capitana i krenuo u potragu za Ketshumom.

III

Jahao sam tri tjedna. Prešao sam već Brazos i jahao prema utvrđi Worth, nastojeći da otkrijem kakav trag ili barem dokaz da se nalazim na pravom putu.

U ta tri tjedna našao sam se više puta u manjim neprilikama. Nekoliko čudnih ljudi izazvalo me na borbu a jednom je netko čak pucao na mene iz zasede. U nekom gradu trojica braće okomila su se na mene želeći me premlatiti, iako ne znam zašto. Zadobio sam nekoliko modrica, izgubio jedan zub i napukla mi je nosna kost, ali ni oni nisu bolje prošli.

Jahao sam neumorno, mijenjajući povremeno smjer, neprestano nastojeći da nađem na bilo kakav trag. U to vrijeme zaista sam dobro upoznao područje između Kolorada i brazosa, ali Fess Ketshum kao da je propao u zemlju. Nigdje nisam mogao naići ni na kakav trag koji bi me vodio k njemu.

* * *

Otprilike pet tjedana nakon Laredove smrti ujahao sam u mali govedarski grad. Saznao sam da se zove Springs Boro. Prešao sam dotad nebrojene milje kroz pašnjake i vidio neopisivo mnogo goveda. Cijeli taj kraj bio je pun dugorogih gove-

da. Mogu mirno reći da ih dotad nigdje nisam vidio toliko na okupu. Goveda su pasla u svakoj udolini, na brežuljcima i na manjim zaravnima. Vidio sam ih pokraj potoka i svih mjesta na kojima je bilo vode. Povremeno sam vidio i jahače koji su tjeroali manja stada. Činilo mi se da se radi o nekom prikupljanju goveda. Uočio sam kako odabiru bikove određene dobi i tjeraju ih na sabirno mjesto.

Nisam ni slutio da će me sve to ubrzo još mnogo više zanimati nego sada, dok sve promatram iz obične radoznalosti.

Isprva sam namjeravao samo svratiti u Springs Boro. Stigao sam kasno po podne. Ono malo novca što su mi rančeri dali na put već je bilo na izmaku, ali ipak sam El Capitana odveo u staju i uputio se u hotel da unajmim sobu. Potom sam otišao u salun da nešto pojedem i popijem. Dakako, kao i posvuda, morao sam se raspitati o Ketshumu.

U salunu je bio postavljen stol s različitim jelima i svatko se mogao poslužiti sam. Napunio sam tanjur i počeo jesti. Bio sam gladan.

— Hej, Indijanče, jesi li došao jesti ili namjeravaš nešto i popiti? — Zlovoljno će čovjek za šankom.

Daj mi pivo — odvratio sam — i dobru cigaru. Danas mi je rođendan i namjeravam ga dostojno proslaviti.

Zaista sam toga dana navršio dvadeset šest godina ali nisam

sebi mogao priuštiti slavlje, jer mi je nedostajalo novca.

U salunu se osim mene nalazilo još desetak ljudi. Kartali su, igrali biljar ili stajali uz šank. Dok sam pripaljivao cigaru, ušli su u salun neki ljudi koji su na prvi pogled izgledali kao kauboji, ali otresiti i neustrašivi kauboji. Odmah sam zaključio da ne postoji ništa što bi ih moglo zaustaviti na putu koji su sebi odredili i ako tjeraju stado, da mu u svakoj situaciji omogućuju slobodan put.

Ušli su samouvjereno i pogledali goste u salunu.

— Izadite, momci! — javi se jedan od njih. — Danas je ovdje zatvoreno društvo. Slavimo rođendan Whipu Shortyja i ne bismo željeli gledati vaša glupa lica. Bit će najbolje da odmah odete!

Neki su gosti tiho kleli, ali ipak su svi brzo napustili salun, očito svjesni da se ne mogu suprotstaviti pridošlicama.

Ostao sam sjediti i naručio još jedno pivo. Barmen mi je napunio čašu i donio je za stol. Salun se polako praznio i u njemu su ostali još samo momci koji su maloprije ušli. Popio sam gutljaj piva i čašu stavio na stol a potom rukom prešao preko tamne brade. Nisam izgledao baš najbolje, iskreno rečeno izgledao sam zapušteno nakon napornog puta. Možda sam zbog toga djelovao kao buntovnik.

— I meni je danas rođendan — rekao sam. — Ako mi pridete jedan po jedan, a ne navalite svi

odjednom, mogu se okladiti da nijednom od vas neće poći za rukom da me izbaci iz saluna. Jeste li me čuli?

Gledali su me začuđeno. Nisu bili navikli da netko s njima tako razgovara.

— Dobro. Ja ću mu pokazati kome se pokušava suprotstaviti — javi se jedan od njih. — Je li to zapravo bijelac ili samo pre-svučeni Indijanac?

Polako mi je prišao visok, težak, snažan čovjek, jedan od onih koji toliko jedu da jedva koračaju opterećeni svojom težinom. Takvi momci, znao sam to otprije, ponosni su kad mogu sami nositi nešto za što su inače potrebna najmanje trojica. Odlučio je da će on srediti toga drznika koji se usudio da se suprotstavi njihovoj naredbi, a taj drznik bio sam ja.

Dohvatio me ljevicom, zgrabio za košulju i kad me htio ras-paliti desnicom, već ga je moja šaka pogodila u trbuh. Nije me uspio udariti, jer je udarac koji je zadobio učinio svoje. Samo me okrznuo šakom. Odgurnuo sam ga, a kad je ponovo zateturao prema meni, udario sam ga snažno ispod brade.

Ošamućen uzmaknuo je nekoliko koraka, noge su mu popustile i sjeo je na pod. začuđeno me gledao, a potom se srušio na stranu.

— Nadam se da ćete me sada ostaviti na miru — kazao sam, pogledavši ostale oko sebe. — Ili me možda namjeravate svi odjednom napasti?

To nisu htjeli. Sve su to doduše bili ljudi spremni na svaki izazov, momci koji ni pred čim ne uzmiču, ali bili su odviše ponosni da bi izvojevali pobjedu nasrnuvši svi na jednog protivnika.

— Sada ću ja pokušati — javi se drugi.

Dok mi je prilazio, vidio sam da je srednje visine i da na prvi pogled ne djeluje zastrašujuće, barem ne kao njegov prethodnik.

Skočio je na mene. Kad sam ga htio udariti, izmaknuo se tako da ga je moj udarac promašio, a ubrzo potom osjetio sam udarac u glavu i bol u rebrima. Ledima sam tresnuo o šank.

Moj protivnik je mislio da sam već svladan, jer nije znao koliko mogu podnijeti. Skočio mi je u susret želeći da me dokrajči, ali kako sam iza sebe imao čvrst oslonac, uspio sam ga odgurnuti tako snažno da je pao.

Ustao je. Očito se nije dobro osjećao, pa sam mu bez truda zadao još jedan udarac. Srušio se pokraj mog prvog protivnika, koji je i dalje ležao na podu. Uzdahnuo sam, okrenuo se prema stolu na kojem je bila moja čaša piva, otpio gutljaj i rekao:

— Tko je sada na redu? Je li možda potrebno da svežem jednu ruku kako bi vam bilo lakše?

Ipak sam pretjerao. Moje riječi su ih uvrijedile i u tom trenutku su očito zaboravili da nikada ne napadaju pojedinca

grupno, već jedan po jedan. Prišli su mi polako i okružili me. Očito su smatrali potrebnim da me nauče pameti, kako više ne bih govorio gluposti kakvu sam maloprije izvalio.

— Pokazat ćemo ti tko smo i da ne možeš s nama razgovarati kako ti padne na pamet. — mirno je rekao jedan od njih.

Pitao sam se što mi je sve to trebalo. Nisam li mogao napustiti salun kao i svi drugi gosti i ostaviti te ohole momke da uživaju u svojoj proslavi. Ne, uvijek sam morao glavom kroz zid, uvijek sam se protiv nečega borio i nečemu se suprotstavljao. Sad me moja tvrdoglavost ponovo dovela u neugodnu situaciju. Ali više ništa nisam mogao izmijeniti. Preostalo mi je jedino da se branim.

Isprva su me htjeli samo nekoliko puta udariti, kako bi me naučili pameti, ali kad sam se počeo divlje braniti i udarati šakama oko sebe, zadavši nekolicini teže udarce, najozbiljnije su se naljutili i odlučili da me premlate.

Borio sam se koliko sam mogao, ali na kraju sam ipak izgubio svijest i ne znam što se dalje zbivalo.

* * *

Probudio sam se. Osjećao sam se kao da je cijelo stado konja prešlo preko mene. Prisjećajući se polako što mi se dogodilo, trebalo mi je neko vrijeme da shvatim gdje sam. Ležao sam na slamarici i nalazio se u zatvorskoj ćeliji, odijeljenoj od drugih ćelija me-

talnim šipkama. Sa mnom su u ćeliji bila još dvojica. Sjedili su na tlu.

— Hej, momci! — javio sam se, pokušavši se nasmijati. — Što se zapravo dogodilo?

Ustali su i prišli mi. I iz ostalih ćelija čuo sam glasove. Jednom od dvojice koja su mi prišla oko je bilo podliveno krvlju, a vjerojatno ni ja nisam izgledao mnogo bolje.

— Lijepa rođendanska proslava, je li? — nasmijao se momak podlivena oka. — Nadam se da te ipak nismo prejako pretukli — doda ljubazno. — Kako se osjećaš? Zovem se Whip Shorty. Ja sam onaj kojem je jučer, isto kao i tebi, bio rođendan. Osjećaš li bolove?

Posvuda me boljelo, ali nasmiješio sam se, odgovorio da se dobro osjećam i zamolio ga da mi kaže što se zapravo dogodilo i zašto smo zatvoreni.

— Uništili smo cijeli salun i rastavili ga na sastavne dijelove — nasmijao se Shorty. — Vlasnik saluna pozvao je pomoć i sa šerifom i njegovih pomoćnikom došlo je tridesetak ljudi, ali ni njima nije bilo lako uspostaviti red.

Sve su mi ispričali i na kraju dodali da smo vlasniku saluna dužni platiti počinjenu štetu.

— A zašto ja? — pokušao sam se suprostaviti. — Pa ja sam želio u miru popiti čašu piva, ali vi...

— Dobro... dobro — umiri me jedan. — Ne treba da se brineš. Mi smo ljudi Fessa Ketshuma.

Naš gazda će nas ubrzo izvući odavde i namiriti počinjenu štetu. On razumije da momcima poput nas katkad treba zabave, da nam je potrebno da se od vremena do vremena razonodimo. Razumjet će i da si nas potcjenjivanjem razjario i uvrijedio tako da smo te morali premlatiti. Sve će biti kako treba, prijatelju, ne brini se. Dobar si momak i vidi se da se snalaziš u životu. Priznajemo da se prema tebi nismo čestito ponijeli. Nadamo se da se ne ljutiš. Znaš, nismo bili sasvim trijezni kad smo došli u salun. Već smo dosta popili i...

Nisam dobro slušao što je govorio. Jedino o čemu sam mislio bilo je to da je spomenuo Fessa Ketshuma i da sam ga, znači, napokon pronašao. Pljačkaš iz Rosali je postao je, znači, gazda koji cijelu tu divlju družinu drži na uzdi. Bio sam uvjeren da se radi o Fessu Ketshumu kojeg je spominjao i Laredo Slim.

— Momci, zaista nije bilo razumno što sam se upustio u tu glupu borbu — rekao sam smijeći se. — Dobro ste me izmlatili. Svaka vam čast. Ako vas ponovo sretnem u nekom salunu i vi izrazite želju da ostanete nasamu, uvjeravam vas da ću odmah ustati i napustiti salun. Što imam od toga što sam nekolicini vas zadao dobre udarce, kad i sam jedva znam za sebe!

— Barem smo se dobro zabavili — reče neki momak iz susjedne ćelije.

Poslije toga neko vrijeme šutjeli. Vani se počelo polako daniti.

Šerifov pomoćnik došao je pred ćelije i upitao nas želimo li za doručak meksički crni grah bez soli i drugih začina. Nitko mu nije odgovorio.

— Jedva čekamo da napustite naš grad — rekao je — i odete s tim svojim ogromnim stadom. Već mjesec dana jednom tjedno dolazite u grad i svaki put nam stvarate neprilike. Pitam se što je Fess Ketshum našao u vama i kako s vama i deset tisuća goveda namjerava izaći na kraj. Kako se usuđuje upuštati se s vama na tako dug put? Uvjerem sam da bi sam lakše izašao na kraj sa svim tim dugorogim govedima nego s vama. Bit će da je lud kad se udružio s vama revolverašima, kartašima, propalicama, konjokradicama, lutalicama i tko zna kakvih još među vama nema. Možda je toliko pametan da će vas ostaviti u zatvoru i sam krenuti na dugi put.

Rekao je sve što mu je ležalo na srcu i htio se krenuti i otići, dakako, ljut što smo odbili doručak.

— Sve što si rekao istina je — javi se jedan od momaka. — Mi smo uistinu revolveraši, pijanice i sve drugo, što si rekao. Imaš pravo, ali mi smo i nešto drugo a to si, čini se, zaboravio. Da ti ja kažem što smo? Mi smo okorjeli momci, najokorjeli u cijelom ovom kraju. Razumiješ li što to znači? Ni od čega ne zaziremo i nikoga se ne bojimo.

Ketshum samo uz pomoć ljudi kakvi smo mi može dotjerati svoje stado do Kanzasa. Samo uz našu pomoć! Drugi to ne bi ni pokušali. Jesi li me razumio, jadniče?

Šerifov pomoćnik se zacrvnio od muke i ljutnje i izašao.

IV

Fess Ketshum ostavio nas je dugo u zatvoru. Po tome sam zaključio da zna kako se najbolje postupa s momcima kakvi su ti njegovi. Ostavio ih je da čekaju, da se ljute i da imaju vremena o svemu dobro razmisliti, tako da drugi put budu suzdržaniji, da iz objesti ne razbiju ponovo cijeli salun.

U međuvremenu sam imao vremena da ih donekle upoznam. Conho je došao iz Meksika a Pecos je dobio ime po rijeci. Johnny Loke, pristao i na prvi pogled miroljubljiv, zapravo je bio oštar i pred njim je čovjek morao biti oprezan. Po izgledu Yuma Ringa moglo se naslutiti da je napola Apaš. Zatim je tu bio Whip Shorty, rođen istog dana kad i ja, crvenokos momak nogu iskrivljenih u obliku slova O i pjegava lica. Snažnog momka s kojim sam se u salunu prvo potukao nazivali su Lord. Brego Carradine, Mršav, srednje visine, svijetle kose i oštra pogleda izgledao je također opasno. Lord, kojeg sam maloprije spomenuo, nije bio kauboj, već kuhar. Vjerojatno je bio i pretežak da bi mogao cijeli dan jahati.

Kada smo drugi dan pritisnuli gladu ipak morali prihvatiti crni grah, Lord je bijesno psovao.

— Kad izađemo odavde, jedne tamne noći uhvatit ćemo te i odvući u naš logor — rekao je šerifovu pomoćniku. — Morat ćeš pojesti cijeli lonac ovakvog prokletog graha i gutat ćeš ga, dragi moj, gutat ćeš ga! Požalit ćeš što si...

— To je prijetnja! — zaprepastiti se šerifov zamjenik. — Javit ću to našem sucu i...

Uznemireni glas šerifova pomoćnika nadglasao je naš smijeh. Uzrujano je izjurio iz prostorije.

Taj drugi dan još smo nekoliko sati ostali sami. Šerifov pomoćnik više se nije pojavljivao. Čini se da smo ga uplašili.

Neki od momaka počeli su psovati što se gazda još ne pojavljuje. Bili su mišljenja da je već zaista vrijeme da dođe po njih.

Odjednom se pojavio.

* * *

Za njim je ušao šerifov pomoćnik, uplašen i zbunjen. Da, taj čovjek koji je ušao bio je zaista Fess Ketshum kojeg sam tražio, pljačkaš banke u Rosaliji. Već sam na prvi pogled uočio da na lijevu nogu hrama.

Kad je stao ispred ćelija, opazio sam i ožiljak na vratu. Oči su mu uistinu bile sive poput mojih, samo što mu je kosa bila crvenkasta, a ja sam tamnokos poput pravog Indijanca. Kao što su mi rekli u Rosaliji, bio je

malo viši i teži od mene. Izgledao je snažno, samouvjereno i nepokolebivo. Uistinu pravi vođa, čovjek koji bez napora, u to sam bio uvjeren otprve, može vladati momcima kakvi su bili ti, zatvoreni sa mnom u ćeliji.

— Momci, ovo vam je bila posljednja zabava za neko vrijeme — rekao je Ketshum. — Naredna zabava bit će tek u Abileneu, a to je u Kansasu. Dakle — obratio se šerifovu pomoćniku — što još čekate?! Platilo sam počinjenu štetu i kaznu. Dao sam vam i otpusnicu sa sučevim potpisom.

Šerifov pomoćnik otključao je vrata što je brže mogao i odmakao se u stranu.

Da je netko pomislio kako će momci pojuriti iz ćelije, sretni što su napokon na slobodi, ljuto se pravario. Polako i nahajno izlazili su jedan po jedan, kao da im se unutra svidalo i kao da im je svejedno hoće li tu ostati ili izaći.

Ketshum se smiješio. Oči su ga izdavale, vidjelo se da ga sve to gotovo zabavlja.

Posljednji sam izašao ja. Ketshum me pogledao upitno i prodorno kao da želi prodrijeti u moje misli i dokačiti tko sam i što želim, a ja sam odjednom shvatio zašto su rančeri iz Rosalija izabrali upravo mene da slijedim tog čovjeka.

Doimao sam se kao neki buntovnik koji nikada ne miruje i nikome se ne želi podrediti. Pogledavši me, nitko ne bi mogao ni pomisliti da sam možda šerif, a nekoga tko zastupa zakon

Fess Ketshum bi odmah nanjušio.

— Gazda — rekao sam — vaši momci mi se sviđaju, premda se isprva nismo baš najbolje razumjeli. Namjeravam krenuti na sjever i ne bi mi bilo krivo da putem što zaradim. Rado bih neko vrijeme jahao s ovim ljudima. Pristajete li?

Pogledao sam ga u oči i izdržao njegov prodorni pogled, pri tome zaista ne misleći ni na Rosaliju, ni na četrdeset tisuća dolara, ni na to da želim uhvatiti tog čovjeka. Poput dobra glumca potpuno sam se uživio u ulogu koju sam već dva dana u zatvoru vrlo dobro igrao. Sve svoje osjećaje sam potisnuo i osjećao se još jedino kao lutalica koji želi putovati na sjever. To je, smatrao sam, bio razlog što Ketshum nije posumnjao u mene.

— Dakako — kimnuo je. — Trebam još nekoliko dobrih gonika koji znaju i pucati, ali ne primam svakoga tko mi se ponudi. Što vi mislite, momci? — upita, pogledavši ljude oko sebe.

— Sviđa nam se momak — reče Whip Shorty. — Iako smo se potukli s njim, ili možda baš zato, mislimo da je pravi momak i da se na njega možemo osloniti.

— Dobro — zaključio Ketshum. — Šezdeset dolara mjesečno i dobra nagrada ako stado sretno dovedemo do cilja. Krenimo napokon!

Svi smo ga slijedili, jedan za drugim.

Izašao sam posljednji i kimnuo šerifovu pomoćniku. Ljuto me pogledao.

Ušli smo u salun da se okrijepimo. Sve je već u njemu bilo uređeno. Vjerojatno su na takva slučajeve tu bili naviknuti, pa su imali u rezervi drugi namještaj.

Dobili smo svaki po dva viskija a čovjek za šankom, posluživao nas je ljubazno kao da se ništa nije dogodilo, a kamoli da smo razbili cijeli salun. Bit će da mu je Ketshum dao dosta novca kako bi ga udobrovoljio.

Otišli smo po konje u staju za iznajmljivanje. I ondje je već sve bilo plaćeno i sređeno. Konji su nas čekali spremni za polazak.

Ubrzo smo krenuli iz grada.

* * *

Ketshum je jahao žutog pastuha. Odjeven u crno kožnato odijelo, izgledao je još snažnije nego maloprije, kad sam ga prvi put vidio. Bilo je u njemu nešto što je u svakom moralo izazvati dojam da je to čovjek koji uvijek donosi pravu odluku i nikad ne griješi.

Iz njega je zračilo nešto što je izazvalo strahopoštovanje u svakom tko se našao u njegovoj blizini. I taj, takav čovjek došao je u Rosaliju da opljačka banku? Zar je moguće da je on pljačkaš? Gotovo nisam u to mogao vjerovati.

— Novi neka mi pride! — poviče uto Ketshum, mahnuvši rukom i okrenuvši se.

Dojahao sam do njega. Pogledao je moga crnog pastuha. Ništa nije rekao o El Capitanu, ali bilo mi je jasno da sam čim je ugledao moga konja, za njega postao vredniji. Znao je procijeniti konja, ali ne samo konja. El Capitan me slušao i bio miran, iako je proveo dva dana u staji. Svaki drugi konj njegove vrste bio bi uznemiren.

— Kako se zoveš? — upita me Ketshum.

— Race Breahitt.

Nije me pitao odakle dolazim i zašto želim na sjever.

— Ovi ljudi s kojima jašeš jezgra su svojih mojih ljudi i o vama će ovisiti hoće li i ostali izvršavati svoje dužnosti i izdržati kad bude najteže. Ako želiš s nama na sjever, morat ćeš, Race, izdržati do kraja. Odustajanja nema. Ne bih te mogao pustiti da odeš ako zaključiš da ti je dosta, jer bi možda još netko slijedio tvoj primjer. Putem će biti časova kad će svima biti svega dosta, ali ne mogu doputiti da itko odustane. Ubit ću svakog tko pokuša otići ili pobjeći. Je li jasno?

— Dakako, gazda — kimnuo sam. — Nitko ne može odustati, jer to bi značilo propast za sve.

— Dobro, znači da smo se razumijeli.

Znao sam da me ne želi zavarati. Mislio je ono što je rekao. Uistinu bi ubio svakoga tko bi pokušao putem odustati.

Nije mi imao više što reći, pa sam usporio konja i odmaknuo se.

Jahali smo otprilike dva sata i prešavši manje brežuljke, stigli do ruba široke udoline. Dolje sam ugledao veliko jezero. Oko njega su pasla goveda. Nisam mogao vjerovati vlastitim očima: preda mnom se nalazilo sigurno deset tisuća dugorogih grla, najveće stado koje sam ikad vidio. Široka udolina bila je prepuna goveda, travu su već popasla, ostalo im je samo još dovoljno vode u jezeru. Stado je već bilo uznemireno. Bikovi su se međusobno borili.

Uokolo, po rubovima udoline, vidio sam raspoređene jahače, koji su vraćali u stado poneko govedo koje je htjelo pobjeći i manje skupine željne slobode.

Na širokoj zaravni iznad udoline bio je logor goniča. Jahali smo prema njemu.

Dvadesetak ljudi nalazilo se u logoru. Vidio sam dvojica veća kola. Sigurno će ti ljudi u ponoć zamijeniti sadašnju stražu na rubovima udoline. Sada su bili slobodni i čekali večeru, koju im je pripremao pomoćni kuhar. Dočekali su nas smijehom i šalama. Svi su me odmah zapažili i radoznalo promatrali.

Izračunao sam da nas je ukupno pedesetak. Znači, našao sam se pred najvećim stadom goveda koje sam ikad vidio, okružen vjerojatno najjačom grupom neobuzdanih momaka koje sam ikad sreo. Sada sam bio jedan od njih i morat ću se s njima saživjeti želim li provesti u djelo ono što mi je

namjera i izboriti svoje mjesto među njima.

Rančeri u Rosaliji morat će dugo čekati svojih četrdeset tisuća dolara, u svakom slučaju duže od pet mjeseci, jer do novca ću doći tek onda kad Ketshum proda stado u koje je očito uložio sav ukradeni novac.

Možda je trebalo da sve napustim, vratim se u Rosaliju i prepustim rančerima daljnje korake. Zapravo, pronašavši pljačkaša, obavio sam zadatak i sad su rančeri mogli obavijestiti vlasti ili čak vojsku gdje se on nalazi. Ali taj čovjek me previše zanimao i nisam ga želio napustiti. Nisam mogao vjerovati da je on razbojnik, pljačkaš banke. Želio sam saznati tko je zapravo i zašto je opljačkao banku u Rosaliji.

Kao što sam već spomenuo, rančeri u Rosaliji i okolici nekoć su se na vrlo nepošten način domogli imetka koji danas posjeduju. Neumoljivo i bez sažaljenja uništili su manje rančere, prisilili ih na prodaju posjeda ili ih naprosto otjerali s njihove zemlje. Sve su stekli na nepošten način. Pitao sam se nije li pljačka banke koju je izveo Fess Ketshum povezana s prošlošću.

V

Te smo večeri rano legli. Još se ni zvijezde na nebu nisu počele gasiti kad nas je probudio Lordov glas:

— Hajde, momci! Dizanje!

Valjda ne namjeravate čekati izlazak sunca!

Odmah smo ustali bez negodovanja. Posljednjih dana smo se dobro naspavali, pa smo bili odmoreni i puni snage. Bila su tek dva sata poslije ponoći. Lord je pripremio dobar doručak. Kava je bila tako jaka da bi probudila mrtve, a nekmoli nas.

Premda su inače ujutro svi bili zlovoljni, danas su se šalili htijući pokazati kako su dobre volje. Pred nama je bio dug i zamoran put. Svima nam je bilo jasno da samo u slozi možemo uspjeti, jer tko zna tko će kome putem ustrebat. Ubrzo smo uzjahali.

Zamijenili smo ljude na straži, kako bi se i oni mogli osvježiti prije prvog, sigurno zamornog dana. Vjerojatno će proći cijeli tjedan prije nego što se goveda naviknu da napreduju u stadu i poslušno slijede naše zapovijedi. Prve dane morat ćemo se boriti kako bismo zadržali nadzor nad stadom. Svaki od naš morat će sigurno izmijeniti i šest konja, da bi neprestano jahao odmorenu životinju.

Osedlao sam još jednog konja, a El Capitana sam privezao za jedna kola, ne htijući ga isprva jahati kraj uznemirenog stada.

Kada smo bili spremni za put, zvijezde su se polako počele gasiti i na istoku se nebo zarumenjelo. Sjena je nestajalo i rana jutarnja sumaglica nadvila se nad zemlju.

Deset tisuća naših dugorogih goveda kao da je nanjušilo da će se danas dogoditi nešto važno. Uznemirene životinje su rikale polako se krećući širokom udolinom.

S prvim tracima sunca ugledali smo na vrhu brežuljka Fessa Ketshuma. Držao je šešir visoko iznad glave i nešto vikao mašući, ali nismo mogli razabrati što dovikuje, jer je rikanje goveda nadglasalo njegove povike.

* * *

Oslobodili smo stadu put prema sjeveru. Dvojica jahača vodila su ogromnog bika predvodnika držeći ga privezana konopcima s lijeve i desne strane nosnog obruča.

Krenuli su s njim iz udoline i uputili se preko planinskog sedla. Goveda su i dalje rikala i kružila oko širokog jezera, ali odjednom se jedna skupina uputila za bikom predvodnikom. Postepeno je sve više goveda kretalo iz udoline i stado se pretvaralo u bujicu.

Tako je počelo gonjenje. Goveda su još uznemireno rikala i gurala se naprijed uzdignutih repova, što je bio loš znak. To je, naime značilo da bi se bujica mogla pretvoriti u stampedo, ali zasad nam je bilo lako.

Stado je instinktivno osjećalo da na sjeveru postoji izlaz iz udoline i slijedeći instinkt, uputilo se u tom smjeru. Samo se još nekoliko bikova s manjim skupinama goveda htjelo odvo-

jiti od bujice i potražiti drugi put.

Isprva nije bilo teško vratiti u stado tih nekoliko pobunjenika. Kad su nas pokušali napasti, upotrijebili smo bičeve ili laso. Poneki bik bi nas pokušao ponovo napasti, ali svi bi na kraju odustali i vratili se u stado. Sve je to zasad bila samo igrarija. Pakao će nastati tek kad stignemo na zaravan i kad nadaleko oko nas ne bude bražuljaka, već samo nepregledna ravnica.

Sat kasnije dospjeli smo na takvu zaravan. Sad je bilo više bikova koji su se s manjim skupinama goveda pokušavali odvojiti od stada. Tu je počeo naš pravi posao.

Premda smo svi bez razlike oko šesnaest sati proveli u sedlu i pokušavali što brže napredovati, prešli smo samo nešto više od pet milja.

Nakon zalaska sunca otjerali smo stado u udolinu sličnu onoj iz koje smo toga jutra krenuli.

Uputivši se na večeru, svi smo bili iscrpljeni i zlovoljni. Umornih nogu otišli smo do kola-kuhinje i sjeli na zemlju primivši do vrha napunjenu zdjelu ukusno pripremljene večere. Kad smo već svi sjedili i nakon šesnaest sati napokon nešto jeli, pojavio se Ketshum.

Ni on se nije štedio. Cijeli dan mogli smo ga vidjeti ondje gdje je najopasnije. Nakon tog zamornog dana svi smo ga poštovali još više nego prije. Nije bio od onih vođa koji samo motre što podređeni rade i zapovije-

daju. I sam je učinio sve što je mogao. Dok smo jahali, bio je jedan od nas, ne štedeći se, kako bismo što brže napredovali i izgubili što manje grla.

— Izvrsni ste bili, momci! — rekao je približivši se vatri, i dalje sjedeći u sedlu. — To sam od vas i očekivao. Kad bismo tje-
dan dana izdržali ovako, stado bi svaki dan postajalo mirnije i ubrzo bismo nad njim uspostavili nadzor. Priviknut će se i vidjet ćete da će nam biti sve lakše.

Nasmiješio se. U bljesku vatre mogli su se nazreti njegovi bijeli zubi. Nije sjahao. Lord mu je pružio zdjelu i večerao je sjedeći u sedlu. Kad je završio večeru, bacio je zdjelu u korito za posude i odjahao prema stadu, ali prije nego što se udaljio, povikao je:

— Race, ti vodiš drugu smjenu! Preuzimate stražu sat nakon ponoći. Prvih dana polovica ljudstva mora neprestano biti kod stada.

To rekavši, nestao je u tami. Svi oni koje je zajedno sa mnom poslao u logor da se odmorimo i večeramo sad su me začuđeno gledali. Iznenadili su se što je baš mene, pridošlicu, izabrao za svog zamjenika, jer odredivši me za vođu druge smjene, proglasio me prvim čovjekom do sebe.

Pitao sam se zašto je to učinio. Kako me mogao tako brzo ocijeniti kao najboljeg od ljudi koji ga okružuju? Možda je to bilo zato što sam im se tolikima

usudio suprotstaviti ili me smatrao osobitim momkom zato što bez teškoća jašem pastuha i on me vjerno sluša.

Momci su bili začuđeni i radoznalo me promatrali, ali u njihovim pogledima nije bilo one zavisti koja se kod mnogih javlja kad dobiju za vođu nekoga tko im nije po volji.

Znao sam da će biti teških trenutaka i da ću tim okorjelim momcima morati zadavati takve zapovijedi koje im neće odgovarati, a morat će me slušati. neći mi biti lako, ali izdržat ću. Osim samopouzdanja i izdržljivosti imao sam još jedino kolt. Znao sam da će mi on neko vrijeme biti vrlo važan drug. Ketshum mi je dao teško zaduženje.

* * *

Već narednog dana izbio je prvi stampedo. Naišla je oluja, grom je udario u stado i pobio dvadesetak goveda.

Deset tisuća goveda, podignutih glava i repova, pojurilo je naprijed, ali na sreću, u smjeru kojim smo ih gonili. Jurili su tridesetak milja kroz dugački kanjon prema dolini Wichita.

Polovica ljudstva nalazila se ispred stada. Kola i ostali momci su ih slijedili. U dolini Wichita goveda su se razdijelila. Oko tisuću ih je pojurilo preko rijeke na drugu obalu, a ostala su već bila iscrpljena.

Bila su nam potrebna četiri dana da prikupimo izgubljena grla i privedemo ih stadu.

VI

Tri dana poslije lijepo i toplo vrijeme pretvorilo se u upornu hladnu kišu. Isprva nam nije smetalo to osvježenje, jer već dva dana nismo mogli pronaći vode za goveda, ali navečer, kad smo mokri do kože sjedili u logoru, već nam je bilo dosta kiše koja očito nije namjeravala brzo prestati.

Goveda su prije nego što je počelo kišiti nanjušila još prilično udaljenu Crvenu rijeku i postajala sve nemirnija. Kiša nam je oprala prašinu s tijela i rastjerala obade koji su nas napadali. Nekoliko šatorskih krila koja je Lord razapeo u logoru nije nas mnogo štitilo. Premda nam je već svima bilo dosta kiše, najgore nas je tek čekalo.

Trećeg dana nevremena nitko od nas više nije imao ni trunka suhog duhana i premda je naš kuhar Lord bio zaista iskusan i požrtvovan, četvrtog jutra više mu nije uspijevalo da pripremi dovoljno vruću i jaku kavu koja bi nas razbudila. Raspoloženje je sve više opadalo.

Četvrti dan stigli smo do Crvene rijeke, koja nas je dočekala nabujala i uzburkana, četiri dana natapana kišom.

Ketshum i ja bili smo dvije milje ispred stada. Stajali smo pokraj rijeke. Promatrali smo Concha, kojeg smo poslali na drugu obalu. Taj Meksikanac dobro se snalazio u nabujalim rijekama, ali kad mu je konj izgubio tlo pod nogama, nije mogao ništa drugo već da legne u

vodu i uhvativši se konju za rep, pliva za njim.

Neko je vrijeme plivao koso protiv struje i polako se približavao suprotnoj obali sve više se udaljavajući od nas. Na sredini rijeke struja je bila prejaka i konj nije imao dovoljno snage da pliva protiv nje. Bujica ga je povukla za sobom. I konj i čovjek očajnički su se borili za život.

Ketshum i ja jahali smo uz obalu i sve to promatrali. Obojica smo istodobno zapazili veliko stablo koje je virilo iz vode i prema kojem je struja gorala Concha i-njegova konja. Vjerojatno je nezadrživa bujica, preplavivši obalu, iščupala to stablo iz zemlje i ponijela ga, sve dok na tome mjesto nije zapelo i ostalo viriti iz nabujale rijeke. Polako se pomicalo gore-dolje doimajući se poput diva kojeg neka jača sila sputava da nastavi svojim putem. Grane su mu bile tako debele da se i jači čovjek mogao čvrsto za njih uhvatiti, no struja je nosila konja i čovjeka u tu šumu granja prijeteci da ih u njoj zdrobi.

Concho je nešto viknuo a mi smo mu davali savjete, ali naše riječi gurao je šum bujice. U međuvremenu je struja Concha i njegova konja pritisla uz granje. Concho se uspio uhvatiti za jednu granu i popeti se na nju, a za konja nije bilo spasa. Struja ga je ugurala u granje i ondje je potonuo. Sve se to zbilo neopisivo brzo. Ne mogu opisati žaljenje koje sam osjećao za jadnu, nedužnu životinju.

Meksikanac je nesigurno sjedio na grani koja se njihala i prijetila da pukne. Kad bi se drvo zanjihalo, očajnički se držao za granu i pokušavao održati ravnotežu.

— Zasad sa stadom ne možemo na drugu obalu — reče Ketshum. Pogledavši ga, susreo sam njegov oštri pogled. — Moramo nekako pomoći Conchu. — kazao je zatim, smiješeći se. — Sjedi na tom drvetu kao neka preplašena ptica.

Kimnuo sam. Svaki je dohvatio svoj laso. Čvrsto smo ih svezali jedan za drugi. Odjahali smo dio puta uzvodno. Ketshum je držao jedan kraj, a ja, uhvativši laso za drugi, ujahao sam u vodu.

Ubrzo smo konj i ja zaplivali, samo što sam ja pravodobno pustio konja tako da ga bujica nije odnijela na stablo, već je uspio proći pokraj njega. Pretpostavljao sam da će se negdje dalje domoći obale.

Nastavio sam i dalje plivati ukoso protiv struje, koja me nosila prema sredini rijeke. Dva lasa što smo ih svezali zajedno nisu bili dovoljno dugi, pa je i Ketshum morao ujahati u rijeku, ali ne toliko daleko da bi njegov konj izgubio tlo pod nogama.

Dok sam plivao nošen strujom, Ketshum me slijedio polako jašući uz obalu. Znao sam dobro plivati, ali morao sam se silno naprezati, jer borba što sam je vodio s bujicom nije bila laka.

Kad sam se približio stablu, umalo me struja odnijela dalje, no ipak sam se uspio uhvatiti za najbližu granu.

Concho je i dalje bespomoćno čučao na grani i grčevito se za nju držao. Ugledavši njegovo blijedo lice, shvatio sam da je izbezumljen od straha. Inače je bio jedan od najhrabrijih, ali sada je očito izgubio živce.

— Hej, Concho! Uhvati se za laso i priđi! — povikao sam, pokazavši mu kraj lasa što sam ga držao u ruci.

Ali Concho se očito nije namjeravao odvojiti od grane. Još grčevitije se uhvatio za nju.

Nije mi preostalo drugo nego sa se uspnem do njega, a to je bilo i te kako teško.

Kad sam mu se približio, rekao je da će radije pričekati da se voda povuče i smiri.

— To može trajati i dva tjedna! — povikao sam. — Namjeravaš li dva tjedna kao ptica čučati na grani?

— Ne znam plivati — odgovorio mi je. — Usudujem se ući u rijeku samo na leđima konja u kojeg imam povjerenja. Dobar konj može me pronijeti kroz svaku rijeku, a ti nisi konj, prijatelju — doda, nevoljko se smiješeci.

Nisam mogao vjerovati vlastitim ušima. Taj čovjek ne zna plivati, a ipak je poslušao Ketshumovu zapovijed i ušao u nabujalu rijeku, kako bi potražio put kojim se stado može prevesti na drugu obalu.

— Prijatelju, ne namjeravam se ovdje s tobom dugo prepirati.

Ili ćeš svojevolumno prihvatiti laso i poći za mnom, ili ću biti prisiljen da te udarim, onesvijestim i silom odvučem — dodao sam pomalo ljutito.

Nije mi htio povjerovati. Gleđao me sumnjičavo a crne su mu oči prestrašeno sjale.

— Samo ti mene ovdje ostavi, prijatelju — kazao je.

Podigao sam šaku da ga udarim, ali u tom trenutku drvo se snažno zatreslo i bile su mi potrebne obje ruke kako bih se zadržao da ne padnem. Začulo se pucketanje i lomljenje. Drvo je popustilo i povuklo nas za sobom u bujicu. Nešto me udarilo po glavi i potonuo sam onesviješten. Očito sam udario u neku granu.

Izgubivši svijest, nisam znao što se dalje dogodilo.

* * *

Probudio sam se negdje u noći. Nisam odmah shvatio gdje se nalazim. Jedino što sam osjećao bilo je da sam na suhom. Izvana je do mene dopiralo pljuštanje kiše po kolima u kojima sam ležao. Osjećao sam bol u glavi i prešavši rukom preko tjemena, napipao sam veliku čvorugu. Istodobno sam se sjetio Concha i sa žaljenjem zaključio da ga je vjerojatno progutala rijeka.

Uto sam pokraj sebe začuo kašljanje. Netko je uz mene na španjolskom mrmljao kako ga valjda neće snaći i prehlada. Pokraj mene je, znači, ležao Concho. I on je dakle spašen. Pitao sam se kako je to moguće.

Netko je ušao u kola i zapalio šibicu. Bio je to Ketshum. Prišao je svjetiljci što je visila u kolima i upalio je. Potom nas je pogledao.

— Onda kakvo j bilo kupanje? — upitao je, smiješeći se.

— Ti si nas izvukao iz tog pakla, je li? — gledao sam ga upitno.

— Nije bilo lako — odvratio je, kimnuvši. — Ali još je teže bilo osloboditi vas svega što ste progutali. Zato što ste se obojica uspeli na drvo, ono je popustilo pod vašom težinom i našli ste se pod vodom. Bilo kako bilo, glavno je da je sve dobro prošlo i da ste živi i zdravi — dodao je, smiješeći se. — A sada više nemojte o tome razmišljati. Kad budemo na cilju, svaki od vas će mi kupiti po jednu prvo-razrednu cigaru. Slažete li se? Sad se naspavajte. Poslat ću Lorda da vam donese topli punč. Sutra ujutro osjećat ćete se mnogo bolje, ali ne morate još ustati, jer je stado zasad pokraj rijeke i još ne možemo na drugu obalu.

Prijateljski nas je potapšao po ramenu i izašao.

— Spasio nam je život — reče Concho. — Kakav čovjek! Kako nas je samo uspio izvući iz te proklete podivljale rijeke? Bit ću mu zahvalan do kraja života. Nikada neću zaboraviti da njemu dugujem to što još živim.

Obojica smo zatim neko vrijeme šutjeli. Očito smo i on i ja razmišljali o sreći što nas je Ketshum spasio, ne ostavivši

nas prepuštene pogibeljnoj stihiji.

Znao sam da ću odsad morati tom čovjeku biti zahvalan, jer kad ti netko spasi život, to nije malo. No ipak je to bio čovjek kojeg sam pratio na njegovu dugom putu, kako bih mu na kraju mogao oduzeti četrdeset tisuća dolara koje je ukrao u banci u Rosaliji. Bilo kako bilo, morat ću ga jednog dana razočarati. Premda sam mu uistinu bio zahvalan, i dalje sam bio spreman da slijedim svoj cilj.

* * *

Probudivši se, čuo sam kišu kako i dalje bubnja po krovu kola u kojima smo ležali Concho i ja. Razdanilo se, ali nebo je bilo sivo a kišu je pratio neugodan vjetar. Concho je spavao.

Ustao sam i obukao se. Od svih mojih stvari nedostajao je jedino šešir. Kad sam izašao, vani me dočekala jaka kiša i odmah sam do gležnjeva stajao u blatu. Dan je bio sumoran i kad sam ušao pod veliko šatorsko platno između kola, odmah sam osjetio loše raspoloženje ljudi oko sebe.

— Jesi li se dobro ugrijao? — zlovoljno me upita netko.

— Nadam se da ti je u kolima bilo suho i da nisi nazebao — javi se netko drugi, isto tako neljubaznim glasom kao i njegov prethodnik.

Nisam im odgovorio. Lord mi je pružio komad sušenog mesa i zdjelicu groždica

— Ništa bolje ti u ovom času, na žalost, ne mogu ponuditi — promrmlja kuhar.

Jeo sam i slušao razgovor oko sebe.

— Što smo zapravo ikome skrivili sa smo upali u ovaj pakao? Jesmo li... — mrmljao je netko.

— Naša je krivnja u tome što smo siromašni bijednici — prekinje ga netko drugi ljutitim glasom. — Jadnici kao mi uvijek ovako stradaju. Je li moguće da to još nisi shvatio? Što ćemo zapravo učiniti ako ova prokleta kiša potraje dva tjedna? Ovako više ne možemo. Namjeravamo li zajedno sa stadom otplivati ravno u Kansas? Ili ćemo možda i dalje ovdje čučati i čekati da se vrijeme popravi?

— Sve će biti kako treba — kazao sam mirno. — Je li moguće da ste zamišljali da će nas cijelim putem pratiti sunce i ponekad povjetarac? Zašto vam smeta tih nekoliko dana kiše? To ne može više dugo potrajati.

Budući da sam u međuvremenu pojeo doručak, ustao sam i izašao. Slijedile su me ogorčene psovke. Bio sam uvjeren da će ubrzo izbiti prve neprilike s tim svojevolumnim momcima.

Potražio sam El Capitana, osedlao ga i odjahao u kišno jutro.

Ketshuma nisam vidio u logoru. To je značilo da se nalazi negdje kod stada. Odlučio sam da ga zamijenim.

Jašući, sjetio sam se da je među ljudima u logoru i Brego

Carradine, onaj svjetlooki momak kojeg sam već na prvi pogled ocijenio kao opasnog. Šutio je i promatrao ljude oko sebe. Cijelo vrijeme dok sam jeo nije rekao ni riječi. Svi drugi momci koje je Ketshum smatrao jezgrom svojih ljudi bili su vani, kod stada. Sve su to bili momci s kojima sam se upoznao u zatvoru nakon one tučnjave u salunu.

Jahao sam uz rijeku. Još je više nabujala nego dan prije i sad se njezina uzburkana površina crvenkasto svjetlucala, opravdavajući time svoje ime: Crvena rijeka.

Ubrzo sam naišao na Ketshuma. Kimnuo mi je i rukom pokazao tragove utisnute u mokroj zemlji što ih je kiša pomalo brisala.

— Pobjegla su dvojica mojih jahača — reče, pokazavši mi tragove. — Bez sumnje namjeravaju otići u Rivertown, kako bi ondje nabavili neke prijeko potrebne stvari za daljnji put. Rivertown je nizvodno, kod ušća Wichite. Kreni za njima i prisili ih da se vrate. Možeš li to učiniti ili možda misliš da...

— Vratit ću ih — prekinuo sam ga i odmah krenuo.

* * *

Jašući u potrazi za odbjeglom Ketshumovim ljudima, mnogo sam razmišljao, među ostalim i o tome kako sam zapravo spreman, očito bez oklijevanja, da pomognem Ketshumu, čovjeku koji me zadivio svojim postupcima i sve više me veže uz sebe

nekom neopisivom moći što iz njega zrači. Pomalo sam se čudio odakle mi tolika spremnost da mu pomažem, no zaista je bilo važno vratiti dvojicu izbjeglica, jer inače bi se ubrzo mogli ohrabriti i krenuti njihovim stopama i drugi nezadovoljni goniči. Ljudi bi se razišli i tko bi onda nadzirao stado i doveo ga u Kansas?

Kad ne bismo stigli do cilja, Ketshum ne bi mogao unovčiti stado i meni bi bila oduzeta mogućnost da rančerima u Rosaliji vratim njihov novac. Dakle morao sam mu pomoći.

* * *

El Capitan se brzo kretao po blatnom putu. Na leđima svoga vjernog konja jahao sam sigurno i sumnjam da bi ikoji drugi konj mogao postići brzinu mog četvoronožnog druga. Možda me samo zato Ketshum poslao u potragu za dvojicom odbjeglih ljudi. Ili bi, da i nemam tako brza konja, taj zadatak povjerio baš meni, a ne nekome drugom? Ni sam nisam znao što da o tome mislim.

Nisam ni pokušavao slijediti neki trag. Kiša je ionako takvom brzinom ispirala tlo da bi svaki moj pokušaj bio uzaludan. Osim toga, posvuda je bilo mnogo bizona, pa da je zemlja i bila suha, njihovi tragovi sigurno bi prekrili tragove dvojice jahača.

Jahao sam petnaestak milja i zatim naišao na neki logor. Između dva visoka stabla nalazila su se petora kola, postavljene

na u krug. Na jednom od krova kola uzdizao se dimnjak, koji je očito vodio iz neke peći. Znači netko je u kolima kuhao na pravoj peći i dok je vani lijevala kiša a naši ljudi promrzli negodovali što ne mogu dobiti toplo jelo, ovi ljudi su i po ovakvom vremenu dobro jeli.

Usprkos kiši posvuda su bile razapete bizonske kože. Na prvi pogled sam uočio da su te kože maloprije oderane. Drvenim klinovima bile su pričvršćene za zemlju. Kiša ih je neumorno natapala.

Zatekao sam se očito u logoru lovaca na bizone. To me nije začudilo, jer svagdje gdje ima toliko bizona, a putem sam ih vidio uistinu mnogo, mora biti i lovaca.

Odmah sam među kolima ugledao dva rančerska konja osedlana kaubojskim sedlima. Znači, stigao sam dvojicu odbjeglih. Očito su stali kako bi se ugrijali i popili šalicu tople kave. Možda su željeli i doznati koliko je još daleko do River-towna.

Ujahao sam u logor i opazio da je stražnja stijena kuhinjskih kola spuštена. Iznad otvora ugledao sam razapeto veliko šatorsko platno. Nekoliko ljudi stajalo je i pilo iz malih vrčeva iz kojih se pušilo. U kolima je gorjela svjetiljka.

Budući da su kola bila otvorena, mogao sam unutra, kod peći, vidjeti mladu ženu odjevenu u mušku odjeću. Ni na trenutak nisam pomislio da je to muška-

rac, jer njezina duga svijetla kosa, na zatiljku skupljena u konjski rep, nije mogla ostati nezapazena. Odmah me očarala ljepotom. Možda to nije mlada žena, već djevojka, pomislio sam. Ali nisam imao vremena da o tome razmišljam. Ljutito sam pomislio još samo to kako te ništarije imaju uz sebe mlado žensko stvorenje, ovdje, kod Crvene rijeke, gdje je poznato da ima mnogo razbojnika i da su njihovi prepadi česti. Ali što se to mene ticalo?! Nije to bila moja briga.

Jedino što sam želio bilo je da što prije prisilim Ketshumove ljude da uzjašu i vrate se u naš logor.

Ugledavši me na mom snažnom pastuhu, njih dvojica su me prestravljeno pogledala. Od čuđenja su im vrčevi ispali iz ruku i kao po dogovoru istodobno su stupili nekoliko koraka naprijed. Dva začuđena momka zvala su se Bob Hardin i Chip Duane. Koliko sam ih u kratkom vremenu što smo bili zajedno imao prilike upoznati, zaključio sam da su, kao i svi ostali, okorjeli i samouvjereni, s tom razlikom što njih dvojica vjerojatno ni od čega ne zaziru i uvijek postupaju svojevolumno, a to su bijegom i dokazali.

— Hej, Race — javi se Duane — jesi li i ti otišao jer ti je svega dosta i više ne želiš biti s onim glupim goničima stoke?

— Znači, možemo utroje nastaviti put — oklijevajući doda hardin.

Stajali su šatorskim platnom zaštićeni od kiše, a ja sam i dalje bio na sedlu, mokar i promrznut. Rado bih popio šalicu kave da mi ju je netko ponudio. No morao sam odgovoriti na postavljena pitanja i objasniti dvojici pred sobom zašto sam došao. Budući da me Ketshum proglasio svojim zamjenikom, sigurno su slutili da moj dolazak ne znači za njih ništa dobro.

Sjahao sam i zapovijedio svom konju da se makne u stranu. Smjesta me poslušao. To je među prisutnima izazvalo nemalo čuđenje. nadao sam se da mi je revolver ispravan, premda sam s njim potonuo u rijeku. Tješilo me to što revolver kakav je moj nikad ne zakaže ako se redovito podmazuje i čisti, a na to nisam zaboravljao i uvijek je bio čist i dobro podmazan. Ta navika ostala mi je još iz rata.

— Momci, znate i sami da to ne ide samo tako — rekao je mirno. — Prije polaska dali ste riječ da ćete, što god se dogodilo, ostati uz stado i izdržati do trenutka kad više ne budete potrebni. Obavezali ste se da ćete poštovati uvjete pod kojima ste primljeni u naš, priznajem, teški posao. Kad bi se vama dopustilo da odete, ubrzo bi mnogi mogli poželjeti da slijede vaš primjer i stado bi za nekoliko dana ostalo napušteno. Većina goveda bi se izgubila i stado nikada ne bi stiglo u Kansas. Nadam se da to uvidate i stoga će biti najbolje da uzjašite i da se vratimo u logor. Nitko više

pokuša pobjeći, pronaći ću ga i ubiti. Jeste li me dobro razumjeli?

Okrenuo se, uzjahao i ne rekavši više ni riječi, krenuo prema stadu.

Napetost u logoru i dalje nije popuštala. Svi su gledali Duanea i mene i čekali što će neki od nas dvojice reći ili poduzeti.

— Znači, sada bih ti, na kraju, morao biti još i zahvalan — reče napokon Duane.

Nisam odgovorio. Okrenuo sam se i otišao da se pobrinem za Al Capitana.

Momci su se polako razilazili. Čuo sam kako psuju i mrmljaju, ali se i povlače. Za cijelo vrijeme te napete situacije Pecos, Loke i Ringo stajali su svaki na jednom kraju logora. Ketshum se uistinu mogao osloniti na jezgru svojih ljudi, a i na mene je mogao računati. To sam mu danas dokazao.

Ipak ću ga jednog dana razočarati i reći da sam krenuo iz Rosalijske kako bih slijedio njegov trag, uhvatio ga i vratio rančerima novac koji im je ukrao. Neprestano sam sebi ponavljao da je Ketshum razbojnik, a ipak mi je nešto govorilo da nije baš tako.

* * *

Te večeri kiša je napokon prestala. Lordu je pošlo za rukom da upali vatru i ubrzo je bilo dovoljno žara da nam pripremi izvrsnu večeru. Njegov pomoćnik i on imali su pune ruke posla.

Mi ostali namjeravali smo zapaliti drugu vatru, da bismo se

osušili, ali za to nam se, na žalost nije pružila prilika.

— Svakog sposobnog čovjeka moraš prisiliti da uzjaše — kazao mi je Carradine, ujahavši u logor. — Bizoni sa svih strana pritišću stado i ako ubrzo nešto ne poduzmemo, nastat će pakao. Veće skupine stada neprestano pokušavaju skrenuti prema rijeci i guraju se u tom smjeru, no goveda što se već nalaze uz obalu ne usuđuju se ući u uzburkanu vodu. Momci, ubrzo ćete se ugrijati od posla i neće vam biti potrebna vatra.

Uistinu smo bili u škripcu. Bizoni će naše stado otjerati u rijeku ili će se pomiješati s našim govedima. I jedno i drugo značilo bi gubitak velikog broja grla.

* * *

Te noći smo se borili s bizonima za svako grlo. Vikali smo, udarali bičevima, pucali i mnogi od tih gorostasa rado bi bili uzmaknuli, ali bilo ih je previše, pa dok su se jedni htjeli povući, drugi su ih odostrag gurali naprijed.

Borili smo se satima i uspjelo nam je da ih natjeramo na povlačenje.

U svitanje naišao sam na Ketshuma. Upravo je dolazio s obale. Konj mu je bio potpuno morkar.

— Moramo sa stadom prijeći rijeku! — poviče Ketshum. — Nemamo drugog izbora, Race. Treba prisiliti goveda da uđu u vodu!

— Utopit će se! — odgovorio sam.

— Možda ih potcjenjujemo. Mislim da će se boreći za život, oteti rijeci i prijeći na drugu stranu. Ako ih ostavimo ovdje, svakako ćemo ih izgubiti, a ova-ko barem postoji vjerojatnost da ćemo ih spasiti. Bikovi se već bore s bizonima. Pogledaj!

Mnogo manji od ogromnog bizona, dugorogi bik uistinu je nasrtao na njega. Sjetio sam se da dugoroga goveda potječu od andaluzijskih borbenih bikova, a ti bi bikovi napali i slona kad pobjesne, a kamoli ne bi bizona.

Dugorogi bik zaletio se u bizona, koji je, namjeravajući svom snagom udariti u protivnika, na svu sreću promašio cilj. Vješto se izmaknuvši, bik zarije oštri rog protivniku u trbuh i raspori ga. Dok je iznemogli bizon posrtao, bik ga je još jednom oštrim rogovima zahvatio sa strane. Bizon se srušio.

Ostavivši raskrvavljena protivnika, bik se vratio stadu ričući. Svi bikovi u blizini prihvatili su njegovu riku i vijest je ubrzo bila razglášena.

— Tako će se boriti bez prestanka, sve dok ne nastane potpun metež i još se ne nađemo suočeni sa stampedom. Izgubit ćemo ubrzo nadzor nad stadom — zabrinuto je govorio Ketshum. — Moramo prijeći rijeku! Pomogni mi! Prema svakom čovjeku koji ne želi uzjahati ne smije biti samilosti! Jesi li me razumio? Potražit ću bika predvodnika i prisiliti ga da zakorači u rijeku. Povedi dvanaest lju-

di, kako biste nagnali dovoljan broj goveda da krenu za predvodnikom. Kad ih stotinjak natjeramo u vodu, ostali će poći za njima. Hajde, Race! Naprijed! Nemoj me razočarati!

— Možeš se pouzdati u mene! — povikao sam i odjahao po ljude.

* * *

Nije nam bilo lako. Ketshum je pronašao bika predvodnika, svezanog za dva stabla uz obalu. Dotad nisam vidio tako snažnog i velikog dugorogog bika.

Ketshum zapovjedi da se predvodnik odveže i odvede do rijeke. Jahači su ga poslušali i htjeli prisiliti bika da uđe u nabujalu rijeku, ali premda je bio svezan s lijeve i s desne strane nosnog obruča, opirao se.

Vidjevši da nema drugog izlaza, Ketshum uzjaše snažnu životinju, uhvati je za rogove i podbode kao konja. Strašno je bilo vidjeti bika kako se očajnički bori i kako se muči, ali sve što se toga jutra događalo pokraj Crvene rijeke bilo je strašno.

Bik se otrgnuo od užeta. Ketshum ga je još jednom podbo, nemilosrdnije nego maloprije. Ako Ketshum ne uspije, nikada nećemo natjerati stado u rijeku, pomislio sam. No Ketshum je uspio! Bik, pobjesnio od bola, pojuri u rijeku, a njegova razjarena rika odjekivala je niz vodu.

Dužnost nas ostalih bila je da natjeramo sva goveda da slije-

de predvodnika, a to nije bio lak zadatak.

Stoka je predosjećala da joj u crvenkastoj bujici prijeti opasnost i stoga se odupirala koliko je mogla, no mi smo je bez samilosti gonili, udarali bičevima, vikali i ponovo udarali, kako bismo je natjerali u vodu.

Malo kasnije uspjelo nam je natjerati prvih desetak goveda u rijeku. Ubrzo su morali zaplivati. Da se neko od njih htjelo vratiti na obalu, spriječili bismo ga bičevima.

Promatrajući Ketshuma na leđima bika predvodnika, koji je već prilično odmakao od obale i plivao ukoso protiv struje, pomislio sam kako je on zaista Veliki čovjek i kako se rijetko susreće netko njegovih odlika.

Sve više grla bilo je u vodi. Povikao sam Carradineu da povede šest ljudi prema drugoj obali i da jašu nizvodno, kako bi skupili goveda što ih je struja predaleko odnijela. Nisam mu rekao koga da povede. Kazao sam samo da odredi šestoricu. Da razmislim koga da odredi, nisam imao vremena.

Preuzevši zadatak da bika predvodnika prevede na drugu obalu, Ketshum je izabrao težak posao, ali ni posao koji je ostavio meni nije bio lak.

Danas, kad se svega toga prisjećam, moram priznati da me Ketshum tada poznavao bolje nego ja sam sebe i da je znao ocijeniti moje sposobnosti. Toga sam dana, mislim, iznenadio ne samo svoje goniče nego i sam sebe.

Uz njihovu pomoć natjerao sam prvih trista goveda u vodu i kad su ostala goveda polako krenula za njima, prepustio sam Conchu i Ringu posao u rijeci. Imali su desetak ljudi koji su im pomagali, a ja sam obišao preostalo stado, koje je još bilo mnogobrojno.

Ljudima raspodijeljenim oko stada zadatak nije bio lak. Uznemireni bizoni sve su više pritiskivali stado i povremeno mu se sasvim približavali, miješajući se s našim govedima. Naredio sam da se naša dvojica kola s upregnutim konjima provezu do rijeke.

Odjahao sam dalje. Nisam sebi dopustio ni trenutak predaha, neprestano nadzirući ljude zalažu li se dovoljno. Izdavao sam zapovijedi, bio sam prisiljen da brzo odlučujem i nije mi ostajalo vremena ni da osjetim koliko sam umoran i iscrpljen.

Vrativši se do rijeke, zaključio sam da je većina goveda već u vodi. Vidljivost je postajala bolja, u međuvremenu se razdanilo, pa sam pogledom mogao slijediti goveda koja su, nošena strujom, napredovala prema drugoj obali. Više od tisuću grla plivalo je u bujici, a ostala su se gurala da krenu za svojim prethodnicima. Osjetio sam od jednom stado kao nešto što mi sve više prirasta srcu i oćutio ponos što sam među neustrašivim goničima koji prate to ogromno stado.

Ponovo sam se divio Ketshumu i njegovoj nepokolebljivosti.

Upravo se vratio s druge obale. Sve je odjednom krenulo brže. Zaista je taj čovjek vrijedan divljenja, pomislio sam.

— Race, kupit ću ti u Abileneu debelu cigaru! — poviče, projahavši pokraj mene. — Izvrstan si! Zaista nisam pogriješio kad nisam dopustio da se utopiš u rijeci — doda, smiješeći se.

VIII

Kad sam se među posljednjima vratio u logor, već je bila kasna večer. Svi koji nisu morali biti na straži kod stada sjedili su ili ležali oko vatre. Mnogi su zaspali još za vrijeme jela, premda je Lord te večeri pripremio jednu od najboljih večera otkako smo krenuli na put i premda nitko cijeli dan ništa nije ni okusio. Svi su bili skršeni umorom. Ni oni najotporniji nisu se više mogli držati na nogama.

I ja sam bio umoran kao nikada dotad. Prišavši vatri, opazio sam kako me momci gledaju s negodovanjem. Mnogi su se trgnuli iz sna ili drijemeža. Sjahao sam i umorno prišao vatri, da bih popio šalicu vruće kave.

Pri tome sam na sebi osjećao njihove poglede. Popio sam kavu i redom ih pogledao.

— Što vam je? Zašto tako gledate u mene? — upitao sam.

Dugo su šutjeli. Vidio sam da su ljuti i ogorčeni.

— Chip Duane je mrtav — javi se nečiji glas iz polutame s druge strane vatre. — Neki bik je rogovima rasporio trbuh nje-

gova konja. Chip je pao među goveda. Jorge Jenkins ga je vidio kako pada, ali mu nije mogao pomoći. Chip se više nije pojavio na površini. Silom si ga vratio, Race, kako bi se ni za što utopio u rijeci. Je li ti to jasno?

Stajao je nepomično i razmišljao. I dalje su me promatrali i vidio sam prezir i neprijateljstvo u njihovim očima. Najviše ozlojeđeni bili su vjerojatno oni koji su i sami namjeravali pobjeći. Osjetio sam kako me obuzima hladan bijes.

— Žao mi je zbog Chipa Duane — rekoh mirno. — I sami znate da ga nisam vratio da se utopi u rijeci, već da nam se pridruži u poslu na koji se obavezao. Ovo što mu se dogodilo moglo se dogoditi i svakome od nas. Žao mi je, ali ja nisam kriv za njegovu smrt.

— Što Chip ima od toga da je tebi žao?! — ljutito zareži nečiji glas iz pozadine.

— Jadnik, najvjerojatnije je predosjećao da će mu se nešto dogoditi ostane li i dalje uz stado — promrmlja netko drugi. — Zbog toga je i pobjegao, ali na žalost, ti si ga pronašao i prisilio da se vrati. To prokleta stado, svima će nam još donijeti nesreću.

Nalio sam još kave u šalicu i rekao:

— Samo kunite ako vam je od toga lakše, ali ne znam kome vaše kletve mogu pomoći. Na putu smo u Abilene i nitko putem ne može odustati. U tome se ništa neće promijeniti.

vjeran i pomagati svim snagama da stignemo u Abilene. Odlučio si se odvojiti da spasiš Stellu, ali znao sam da ćeš me čekati ovdje. Vidiš da sam imao pravo. U međuvremenu sam o svemu dobro razmislio. Zaradio sam mnogo novca i premda sam isplatio sve svoje ljude, ostaje mi, ako rančerima u Rosaliji vratim njihov dio, šezdesetak tisuća dolara. Ne bih htio da za mnom budu raspisane potjernice. Želim svoj novac slobodno u nešto uložiti. Stoga sam i odlučio da im novac vratim uz kamate. Ako su razumni, gledat će na sve to kao da su mi dali pozajmicu. Možda se ne slažeš s tim i želiš da se ipak obračunamo?

Naši pogledi su se susreli. Nisam se želio s njim sukobiti. Do-

voljno će biti ako rančerima u Rosaliji vratim novac.

U drugim uvjetima vjerojatno bih ga ipak izazvao, ali zbog Stelle nisam želio borbu iz koje vjerojatno ne bismo izašli živi ni on ni ja.

Šutke sam uzeo novac i otišao.

* * *

Pola sata kasnije Stella i ja već smo jahali prema zapadu. Sunce se polako, kao velika narančasta kugla, spuštalo na počinak, a mi smo bili sretni što smo ponovo zajedno.

Jednoga dana stići ćemo u Rosaliju i vratiti rančerima novac. Sada smo željeli barem na kratko biti sami i nadoknaditi izgubljeno vrijeme.

KRAJ

